

Ольга Шарагіна

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри слов'янської філології та журналістики,
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
<https://orcid.org/0000-0002-6781-7467>
staritska_olga@ukr.net

ПОЕТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД У ТВОРАХ «ТИХИХ ЛІРИКІВ» В. ПІДПАЛОГО ТА Д. ЧЕРЕДНИЧЕНКА

Анотація: У статті розглянуто теми та провідні образи російських (О. Пушкін, М. Лермонтов, І. Бунін, А. Ахматова, В. Хлебніков, В. Берестов), литовських (М. Вайнілайтіс, Ю. Някрошюс), єврейських (Р. Балясн, Я. Грубер, П. Киричанський, М. Могилевич), циганських (Л. Мануша, О. Германо) поетів, чеського (Я. Неруда), аварського (Р. Гамзатов), вірменського (Г. Давтян), балкарського (К. Кулієв) ліриків, а також особливості словацького фольклору в перекладах В. Підпалого та Д. Чередниченка.

У творчості вказаних митців осмислено домінантні мотиви, в яких переважають любов і відданість рідному народу, захоплення світом мистецтва, актуалізація національної самосвідомості, краса природних ландшафтів та дитячий світ казки. У науковій роботі продемонстровано звернення до внутрішнього світу ліричного героя поетів різних народів, його національну самоідентифікацію, історіософське осмислення буття в суспільстві. У центрі уваги – переклад

літературних концептів, які репрезентують не лише негативні емоції, а й урівноважений внутрішній стан ліричного оповідача, що сприяє його духовній гармонії.

У «тихій поезії», на відміну від літературної творчості закордонних митців, образ самотності, який зазвичай описує гармонійний внутрішній стан ліричного героя та його духовну рівновагу, є провідним. «Тихі лірики» зображали естетично вартісне поетичне слово – маркер ідейної нейтральності в інтертекстуальній площині вірша. Іноземні поети фокусувалися на внутрішніх інтенціях ліричного героя, що ґрунтувалися на його моральних якостях. Їхня лірика орієнтована насамперед на естетику людини, її внутрішній розвиток.

Ключові слова: «тиха лірика», «творчий маргіналізм», «аполітична відстороненість», мовчання/*homo silentio*, тиша/*naturalis silentio*, «внутрішня міграція», переклад

Olga Sharagina

Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer at the Department of Slavic Philology and Journalism, Taurida National V. I. Vernadsky University
<https://orcid.org/0000-0002-6781-7467>
staritska_olga@ukr.net

THE POETIC TRANSLATION IN THE WORK OF “SILENT LYRICS” BY V. PIDPALY AND D. CHEREDNYCHENKO

Summary: The article reviewed the themes and leading images of the Russian (O. Pushkin, M. Lermontov, I. Bunin, A. Akhmatova, V. Khlebnikov, V. Berestov), of the Lithuanian (M. Vainilaitis, Y. Nyakroshius), of the Jewish (R. Balyasna, J. Gruber, P. Kyrychansky, M. Mohylevych), of the Gypsy (L. Manusha, O. Germano) poets, of the Czech (J. Neruda), of the Avar (R. Gamzatov), of the Armenian (G. Davtyan), of the Balkar (K. Kuliev) poets, as well as features of Slovak folklore translated by V. Pidpaly and D. Cherednychenko.

The article reviewed the dominant motives of foreign writers, in the works of which were depicted love and devotion to the native people, admiration for the world of art and national identity, the beauty of natural landscapes and children's world of fairy tales. The scientific article represented the appeal to the inner world of the lyrical hero of poets of both nations, his national self-identification, historiosophical understanding of existence in society. The focus is on the translation literary concept that

evoke not only negative emotions, but also balance the inner state of the lyrical narrator, promotes his spiritual harmony.

In “silent poetry”, in contrast to the literary work of the foreign writers, the literary concept of loneliness also describes the balanced inner state of the lyrical hero, his spiritual harmony. “Silent poets” were appealed to an aesthetically valuable poetic word, which reflected the ideological neutrality in the intertextual plane of the poem and focused on the inner intentions of the foreign poets, which were based primarily on his moral qualities. Given the translations of the foreign poets, the lyrics focused on primarily on the moral qualities of man, his inner development.

Key words: “silent poetry”, “creative marginalism”, “apolitical segregation”, silent/homo silentio, quiet/naturalis silentio, “internal migration”, translation

1. Вступ

Суспільно-історичні умови др. пол. ХХ ст. не сприяли повноцінному розвитку літератури народів радянського простору. Проте в такій культурній узурпації художній переклад реалізувався вільно, переймаючи на себе функцію розвитку та збереження національної мови. Українські митці пізнавали культуру, звичаї та традиції як свого, так і іншого народу, зважали на можливі світоглядні розбіжності певного етносу. Тому переклади «тихих ліриків» в др. пол. ХХ ст. виступали своєрідним прихованим резервом для національного відродження. «Вихідною для визначення місця й ролі перекладів у міжмовних літературних взаємозв'язках, – за словами П. Топера, – повинна бути думка про створення нових естетичних цінностей на рідному ґрунті» (Топер, 2000, р. 17),

що й спостерігаємо у перекладах «тихих ліриків». Такий вид творчої діяльності надав змогу самореалізуватися тим митцям, які не бажали бути «рупором влади», проте й не висловлювали активну опозицію політичним реаліям того дня.

Так, у 1960–80-х рр. для «тихих ліриків» прикладом стала перекладацька спадщина Г. Кочура, М. Лукаша, В. Мисика, Б. Тена, Р. Доценка, Д. Паламарчука, які, окрім того, що реалізували себе у професії, зазнавали нещадних цькувань, переслідувань та ув'язнень. Їхня діяльність в міжкультурному аспекті була надзвичайно актуальною. Погодимось із концепцією естонського дослідника П. Торопа, що «рецепція є тотальним перекладом, де переклад текстів постає поряд з іншими адаптуючими та специфікуючими каналами проникнення однієї культури в іншу або світової літератури в національну» (Топер, 1995, р. 96).

Митці зображали самотню ідентичність однієї країни через опис іншої, розглядаючи переклад як культурне явище із синтезом звичаїв та традицій народів. Так, культура оригіналу та культура перекладу фігурують в соціокультурному контексті (національні обряди, політична система, соціальні ідеали тощо), що й, власне, аналізуємо у перекладацькій літературі В. Підпалого та Д. Чередниченка.

Адже попри те, що філософські й естетичні доміанти «тихої лірики» осмислювалися та обґрунтовувалися у колективних монографіях таких літературознавчих титанів, як Е. Соловей, Л. Тарнашинська, В. Моренець, Т. Пастух, а також у наукових працях М. Домчук, О. Каленченка, Т. Кременя, В. Крупки, Л. Кулакевич, Ю. Мендель, О. Рарицького, Н. Поколенко, А. Третяченко, ці науковці, студіюючи художній та ідейний простір ліричного тексту, мало уваги приділяли перекладацькій діяльності «тихих» – як спробі творчо реалізуватися, залишитися в культурному процесі др. пол. ХХ ст.

Сучасні вчені, зокрема М. Алексеєв, Л. Грицик, Р. Гром'як, Т. Денисова, І. Денисюк, А. Діма, Д. Дюрішин, І. Івен-Зогар, М. Ільницький, Ю. Левін, І. Лімборський, Д. Наливайко, М. Новикова, Г. Сиваченко, П. Топер, П. Тороп, Г. Турі, Т. Херменс, наголошують на дослідженні перекладу насамперед із погляду його функціональності в національному літературному розвитку, що є актуальним для нашого дослідження.

2. Основний текст

Переклади «тихого лірика»

Дмитра Чередниченка

Д. Чередниченко активно перекладав чеську літературу, вірші Яна Неруди, а саме «Дідова миска», «Ти знаєш, мамо...», «Уже луги покошено...», «Ті вічні ясновидіння...», «О літня ніч ясна...», «Побачиш, природо...», «Якщо ти хочеш, доле...». У поезіях Яна Неруди звучали близькі для кардіоцентричного, натурфілософського, естетичного та медитативного кодів «тихої лірики» мотиви, у яких опоетизовувалися образи діда, батька, матері, сина, сезонні та добові пейзажі, осмислюва-

лися роль митця у суспільстві й онтологічні роздуми над буттям.

Д. Чередниченко майстерно переклав та описав чуттєву сферу ліричного героя Я. Неруди, його психоемоційний стан, де провідне місце посідало звернення до первісних джерел нації, багатой фольклорної спадщини, духовного зв'язку із домом, опис неопанованого людиною світу природи, родинного осередку, Батьківщини, опоетизація інтимних та дружніх стосунків між закоханими.

Також Д. Чередниченко опрацьовував російські вірші, зокрема творчість О. Пушкіна («Відродження»). «Тихий лірик» наголошує на пріоритетному місці мистецтва без цензури («Художник-варвар пензлем сонним / Картину генія чорнить / І свій малюнок беззаконний / На ній накреслити спішить» (Pushkin, 1969, р. 46), що було актуальним для творчості перекладача («Коли стоїш ти...»), де осмислення істинного й вільного призначення митця відбувається в камерній автотокунікативній площині – своєрідній сповіді поетичного наратора, думки якого про все «світле» контролює «наглядач»: «Коли стоїш ти над душею / і дивишся, / З якої букви я почну рядок, / Не можу я / Ані писати, / Ні думати / Про сонце, квіти / і про те, / Як гарно в світі жить. / Я тільки думаю: / Який ти гад, / Що не даєш мені подумати / Про сонце, квіти / і про те, / Як гарно в світі жить» (Cherednychenko, 2002, р. 153). Д. Чередниченко цілком поділяє думку О. Пушкіна у вірші-перекладі «Луна», наголошуючи, що поет – це дзеркало дійсності: «Ти дослухаєш рев громів / І бурі гук, і шал вітрів, / І крик селянських пастухів. – / Й одвіт летить» (Pushkin, 1969, р. 173). Тому митець в розумінні російського генія постає людиною, в душі якої постійно борються добро і зло («Демон»), унаслідок чого й створюються ліричні полотна, у яких реально чи викривлено опоетизовується дійсність. Осмислення призначення митця відбувається в камерній площині філософсько-естетичної репрезентації літератури, незалежної від провідних культурних тенденцій того дня.

У перекладах творчості литовського поета Ю. Някрошюса Д. Чередниченко надавав перевагу патріотичним та пейзажним мотивам: «Вітчизна в мене є – Литва, / Їй жайвір польовий співа / У небі синім» («Країна жайвора») чи «Схо-

дить ранкова зоря – / Радо Вітчизна сія» («Радість вітчизни») (Niakroshius, 1990, р. 3). У віршах звучить любов до Батьківщини («Литовська мова», «Де знайти мою Литву», «Над ранковим бором», «Батьківщина», «Біла піщинка») та глибока пошана хлібу («У хлібчика серце болить», «Наша хлібна вулиця», «Наші засіки»). В пейзажній поезії опоетизуються мальовничі краєвиди («Добрі солдати», «М'якенькі мохи у лісі», «Лісова криничка» «Земля», «Балтія – море грайливе» «Казка озера») та явища природи («Біле ягня», «Доц», «Сонце») (Niakroshius, 1990).

Дитяча література у перекладах Дмитра Чередниченка

Окрім лірики, Д. Чередниченко перекладав дитячу літературу, зокрема російську, значна частина якої, на жаль, була заполітизована. Так, у творчості В. Берестова звучить радянська риторика (невіддільний атрибут того часу): ленінські заклики вчитися («Перше вересня», «Хто чого навчиться») й розбудовувати міста на благо держави («Віра – майна»), літати в космос («Лети») (Berestov, 1983). У цих ліричних перекладах Д. Чередниченко вбачає фатальність людського існування в радянському суспільстві («творчий маргіналізм»), акцентуючи на перевазі загальнолюдських ідеалів.

Також у В. Берестова наявний аполітичний та сентиментальний опис домашніх улюбленців («Котик», «Кіщин цуцик», «Бичок», «Коник»); поетичне нанизування орнітообразів: чайки («Де ваш дім?»), півня («Півники»), сови, синиці («Сова і синиця»), жайвора («Жайвір»); лісових звірів: зайця («Заячий слід») та лося («Лось»); сезонних («Весняна казка») й ландшафтних («Узліся») пейзажів.

Були у В. Берестова й вірші, у яких майстерно олітературився фольклорний образ змія («Змій»), образи дівчинки Марини та її авто («Про машину» – характерне для казкаря зображення радянської епохи), бешкетної ляльки («Неслухняна лялька») (Berestov, 1983) тощо.

Подібна радянська атрибутика наявна, наприклад, в «Розі достатку» «тихої поетеси» І. Жиленко: «Спершу коліскова: / Тихше, синку, треба спатки. / Ось прийде з роботи татко. / Він нахилить Ріг Достатку – / і поллються з нього /

килими і мопеди, / кришталі і модні пледи, / светри, куртки, джинси, кеди – / буде, синку, всього» (Zhylenko, 2017, р. 148). У цьому монологі бачимо відхід від традиційної поетики жанру, громадження атрибутів комуністичного споживацтва доби тотального дефіциту. Вихідна градація виспівування вже нетрадиційних «котків» не демонструє добробут із фіктивного радянського «рогу достатку», а показує духовну збідність, у чому й полягає завуальований протест поетеси.

Вірш «Що у світі наймиліше?» В. Берестова, екстраполюючи сюжет «Казки про мертву царівну та сім багатирів» О. Пушкіна, апелює до дитячої безпосередності, адже на питання: «Що у світі наймиліше, мій хлопчиську?», лунає відповідь: «В хлібі – скоринка, / В капусті – качанисько, / В варенні – пінка, / В школі – перерви часинка!» (Berestov, 1983, р. 18). Гедоністичний лейтмотив підкреслює щасливу пору дитячої безтурботності. Проте інтертекстуальна площина образів хліба, капусти та варення апелює до здобуття насолоди у фізичній площині, а не в духовній поживі людського існування.

Д. Чередниченко перекладав дитячу літературу Литви, а саме творчість поета М. Вайнілайтіса, вірші якого сповнені любов'ю, чуйністю та ніжністю. Варта уваги «Колискова», у якій переважає зменшено-пестлива лексика («близенько», «маленька», «Люляйко», «сестричка», «ляля», «вічка» тощо) (Vainilaitis, 1980). Цікаво, що у Д. Чередниченка також є твори, орієнтовані не на стилізацію колискової, а на її органічне індивідуальне перестворення: «Кран! / Кран! / Кранулечки, / Моя любя зозулечко, / Дощик іде... / Виходило сонечко / Та й світило, / Із донею тихо / Говорило. / Кран! / Кран! / Кранулечки, / Моя любя зозулечко, / Дощик іде...» (Cherednychenko, 2002, р. 170). Поетика іменних демінутивів, як і в литовського митця, обов'язковий компонент колісанки; рефрени в ній підсилили емоційний спектр ніжності та любові батька. Лірик дуже просто, без асоціативних метафоричних конструкцій, описуючи доброту та мудрість неньки, «інкрустував» цитовані рядки образами, натхненними фольклором.

У перекладах дитячої поезії характерним є діалог між ліричними героями, що нівелює автору у віршах М. Вайнілайтіса «Горох», «Змагання дерев», «Ха-ха-ха», «Гавенятко». В літературних

казках поетичний наратив навпаки майстерно маркується словами литовського митця. Маємо на увазі екстрапольований сюжет Ш. Перо у «Мізинчиковій казці» (Pego, 2001), компілятивну градацію природних образів у творі «Вітерець і кравець», анафоричність «Ведмедиська-ласомедька» (Vainilaitis, 1980). «Вовчий замок» сюжетно подібний до «Падав сніг на поріг» П. Воронька, де вовк, як і кіт, майструє зі снігу не пиріг, а замок (Voronko, 1983).

Дитяча поезія литовського митця Ю. Някрошюса насичена різноманітними художніми образами світу природи, серед яких були і квітка («Летюча квітка»), і бджола («Квітки – бджолі робота»); й орнітообрази півня («Чваньки»), зозулі («Зозуля»), жайвора («Гніздо жайвора»), солов'я («Соловейко»), журавля («Бусленя»), чайки («Чайка»), ворона («Галчине гніздо») тощо, а також звірі: білка («Білчина школа», «Безтурботна білка»), лев («Розмова хлопчика з левом»), крокодил («Крокодилові зуби») лисиця («Необережна лисиця») та ін. (Niakroshius, 1990).

Д. Чередниченко вдається до перекладів зі словацької літератури, власне, прозової літературної казки, а саме «Про лисичку та графа Сантокопа», «Чорноволосий принц», «Про Янка Полінка», «Сонячний кінь», «Берона», «Про дванадцять місяців», «Золота дівчина з яйця», «Про короля Рудя і Золотоволоску», «Як вівчарський ватаг панів їсти вчив», «Про три гроші», «Швець і чорт», «Лисичка та горобець», «Про Наперстка», «Старий Бурко і вовк», «Як яйце мандрувало», «Чи за добро слід добром платити», «Ведмідь і комар» (Nedo, 1981). Д. Чередниченко не даремно обрав саме цей фольклорний жанр, адже, як слушно констатує І. Ющук, «про одну властивість казки не можна не сказати: вона виховувала й виховує в людях почуття краси» (Iushchuk, 1981, р. 323). «Тихий лірик» залюбки перекладав народні казки, у яких закладено національний світогляд, морально-естетичні засади, глибинні сенси та параметри усталеного трибу життя.

Переклади «тихого лірика»

Володимира Підпалого.

Цікавість до літератури різних народів проявилася у В. Підпалого. Його захоплювала росій-

ська література, а саме творчість О. Пушкіна «До Язикова»; М. Лермонтова «Самотність»; І. Буніна «Бог», «До мудреців»; А. Ахматової «Широко відчинені ворота»; В. Хлебнікова «Єдина книга», «Слово про Ель». Перекладав і радянських євреїв, зокрема Р. Балясну «Кобзар», «Листок пожевклий»; Й. Грубера «Ліс»; П. Киричанського «На промені сонця вервички», «Серед смітника ворона лічить дні»; М. Могилевича «Пізнього вечора», «Голос», «Сім ножів, як сім дзеркал...». А також аварів – Р. Гамзатова («Чох», «Поспати знову птахи не дали», «Восьмивірші», «Коли почую: народився син», «Поезіє, в усі віки була ти»); вірменів – Г. Давтяна («Ти не прийшла...», «Мій гімн коханню», «Благословенним будьте», «Раювання», «Нудьга», «Нестерпний біль», «Дорога, що до вас веде», «Мистецтво»); балкарів – К. Кулієва («Не вірю тим, хто напоказ», «В скорботі знов чинари шелестять», «Жива й сувора у горянів мова», «Балкарський малюнок», «Ти пишну косу розплела свою», «Бики, що сутінками йдуть»); циган – Л. Манушу («До Риги», О. Германо «Ти спитав циганського поета») (Pidpalyi, 2011).

Зауважимо, що, як і Д. Чередниченко, В. Підпалый перекладав поезію, ідейний зміст та образна система якої перегукується із «тихою лірикою». Маємо на увазі звернення до етнографічних («*Тепер до тебе, друже, пісню шлю – / В ній про гірке минуле слово*» (Pidpalyi, 2011, р. 267), Й. Бухбіндер; «*Та чую пісню я одну і ту, / Що в ній моє дитинство ти скупала*» (Pidpalyi, 2011, р. 271), Р. Гамзатов); релігійних («*Сім ножів, як сім дзеркал, лезами засяли. / Довго-довго під крильми янголів лежали. / Судді-янголи святі, скільки мали сили / на старих семи ножах молитви чинили...*» (Pidpalyi, 2011, р. 284), М. Могилевич); кордоцентричних («*Ніхто за нами не ганявся, / а дощ травневий у гаю / над нами буйно розігрався, / і ти призналася: – Люблю...*» (Pidpalyi, 2011, р. 264), І. Шклярєвський; «*Ти пишну косу розплела свою – / Нараз війнули пахощі на мене / Прив'яле сіно і трава зелена. / Ти пишну косу розплела свою*» (Pidpalyi, 2011, р. 281), К. Кулієв); натурфілософських («*В лісі хори наслухай пташині / Що за пісню птахи узяли? / Мов струмочки тихі співи їхні, / Що із гір в долини потекли*» (Pidpalyi, 2011, р. 272), О. Германо; «*Мов куля вогняна, / Як зірка з туману, / Вже сонце осяяло*

схід. / Пожежею встало, / Усюди поклато / Яскра-
вої барви свій слід» (Pidpalyi, 2011, p. 277), Я. Жур-
ба); естетичних («Читаю все, що написав: / Оче
не так, а те – ще гірше... / Лежать пусті й за-
буті вірші: / Вогонь життя в них не палав...»
(Pidpalyi, 2011, p. 271), «Поезіє, в усі віки була ти
/ Сестрою і порадицею гнаних, / Шаблюкою на
голови багатим / І на банкети цезарів незвана»
(Pidpalyi, 2011, p. 272), Р. Гамзатов); медитативних
(«О, скільки смутку світлого тепло / вдихне, і ти
на мент ним обігрита, / збагнеш, що літо щойно
відплило, / що знову нам не вистачало – літа!..»
(Pidpalyi, 2011, p. 265), І. Шкляревський) та ек-
зистенційних мотивів («Свого життя страш-
ні закови / сам, наче проклятий, несучи. / Ділити
щастя – всі готові, / ось тільки – хто поділить
сум» (Pidpalyi, 2011, p. 257), М. Лермонтов; «Сон-
це назаході. Довшають тіні. / Смушка кльватера
голуба / гасне поволі, на морі самотнім, / наче
у серці самотнім – / журба» (Pidpalyi, 2011, p. 286),
Д. Пховелі; «В скорботі знов чинари шелестять. /
Ганебний бій вигримує грозово. / І знову десь вбиває
брата брат, / І смерть стинає безневинних зно-
ву» (Pidpalyi, 2011, p. 279), К. Кулієв).

Перекладача В. Підпалога зацікавила по-
езія, у якій фігурували концепти безголос-
ся – homo silentio та naturalis silentio («Тихо так
і ясно» О. Кадоркіна, «І сум і радість я приємлю»
І. Шкляревського, «Ліс» Й. Грубера, «На проме-
ні сонця вервечки» П. Киричанського, «Пізнього
вечора», М. Могилевича), літературне потракту-
вання яких у поетичних працях «тихого лірика»
зображає життя ліричного оповідача та його роз-
думів щодо суспільства і держави, естетичне при-
значення слова. Образи тиші та мовчання у тво-
рах та перекладах митця не лише декодували
навколишній світ, позбавлений духовного дина-
мізму, але й сприяли розкриттю психоемоційного
стану людини, демонстрували загальносуспільну
ситуацію та завуальовану громадянську позицію
1960–80-х рр.

3. Висновки

Трагедія епохи, на яку припадав поетичний рух
«тихої лірики», полягала в тому, що культурне
життя митців перегукувалося із політичною узур-
пацією української творчості у др. пол. ХХ ст.
Тому кодовий характер художньої системи «ти-
хих» був зумовлений прагненням використова-
вати інакомовлення як провідні засоби «творчо-
го маргіналізму» (концепти безголосся). Однією
із форм такої імплікації «тихих», зокрема Д. Че-
редниченка та В. Підпалога, було звернення до
перекладів у контексті етнографічного, натурфі-
лософського, кардіоцентричного, естетичного,
медитативного та екзистенційного кодів їх твор-
чості, присвяченої зображенню моральних норм
та мистецьких пошуків.

Серед перекладів у «тихих» домінує народна
казка та дитяча поезія, в яких закладено націо-
нальний світогляд, морально-естетичні засади,
глибинні сенси та параметри усталеного трибу
життя. Д. Чередниченко та В. Підпалій у пере-
кладах та творах стилізували виклад за каноном
жанру, використовуючи фольклорні формули та
кlišе, притаманні народній і літературній казкам
різних народів.

«Тихі лірики» сфокусувалися на переклад,
у якому концепти Батьківщини та природи транс-
сформували любов до рідних просторів. Серед
фольклорних образів частотні орніто- та зообра-
зи, які свідчать не лише про тісний зв'язок лю-
дини із природою («натурфілософічність»), але
й демонструють етнічне єство нації. В етнопере-
кладах домінує світ природи. Такий вид творчої
діяльності став з'єднувальною ланкою між куль-
турами різних етносів, виконуючи роль посеред-
ника між автором і читачем.

Оскільки переклади «тихих поетів» в сучас-
ному літературознавстві малодосліджені, це під-
креслює наукові перспективи надалі студіювати
їхню творчість здійсненням глибинного аналізу
перекладацької майстерності в діахронічній пер-
спективі з урахуванням підходів, що існували на
кожному культурно-історичному етапі.

Література:

1. Берестов В. Де чаечка живе? Київ: Веселка, 1983. 24 с.
2. Вайнілайтіс М. Мій янтарик. Київ: Веселка, 1980. 28 с.
3. Жиленко І. Євангеліє від ластівки. Київ: Аба-ба-га-ла-ма-га, 2017. 384 с.
4. Някрошюс Ю. Чотири слова. Київ: Веселка, 1990. 48 с.
5. Передчуття / пер. М. Бажана. Київ: Веселка, 1979. 254 с.
6. Підпалый В. Золоті джмелі. Київ: Твім інтер, 2011. 560 с.
7. Пушкін О. Лірика. Київ: Дніпро, 1969. 216 с.
8. Співуча липка / за ред. П. Недо. Київ: Веселка, Будишин. Домовіна, 1981. 343 с.
9. Топер П. Перевод в системе сравнительного литературоведения. Москва: Наследие, 2000. 254 с.
10. Тороп П. Тотальный перевод. Тарту: Издательство Тартуского университета, 1995. 220 с.
11. Чередниченко Д. Батиха. Київ: Зозуля, 2002. 476 с.
12. Ющук І. Любов до казки. *Співуча липка*. Київ: Веселка, Будишин. Домовіна, 1981. С. 319–330.

References:

1. Berestov, V. (1983) *De chaiechka zhyve?* [Where does the seagull live?]. Kyiv: Veselka. [in Ukrainian]
2. Cherednychenko, D. (2002) *Batykha* [The batiha]. Kyiv: Zozulia. [in Ukrainian]
3. Iushchuk, I. (1981) *Liubov do kazky* [Love of fairy tales]. *Spivucha lyпка* [Singing linden]. Kyiv: Veselka, Budyshyn. Domovina. pp. 319–330. [in Ukrainian]
4. Mokrovolskyi O. (ed.) (1979) *Peredchuttia* [Anticipation]. Kyiv: Veselka. [in Ukrainian]
5. Nedo P. (ed.) (1981) *Spivucha lyпка* [Singing linden]. Kyiv: Veselka, Budyshyn. Domovina. [in Ukrainian]
6. Niakroshius, Yu. (1990) *Chotyry slova* [Four words]. Kyiv: Veselka. [in Ukrainian]
7. Pero, Sh. (2001) *Kazky* [Tales]. Kyiv: Shkola. [in Ukrainian]
8. Pidpalyi, V. (2011) *Zoloti dzhmeli* [Golden bumblebees]. Kyiv: Tvim inter. [in Ukrainian]
9. Pushkin, O. (1969) *Liryka* [The lyrics]. Kyiv: Dnipro. [in Ukrainian]
10. Toper, P. (2000) *Perevod v systeme sravnytelnoho lyteraturovedeniya* [Translation in the system of comparative literature]. Moskva: Nasledye. [in Russian]
11. Torop, P. (1995) *Totalnyi perevod* [Total translation]. Tartu: Yzdatelstvo Tartuskoho unyversyteta. [in Russian]
12. Vainilaitis, M. (1980) *Mii yantaryk* [My amber]. Kyiv: Veselka. [in Ukrainian]
13. Voronko, P. (1983) *Na ridnomu porozi* [On the native threshold]. Kyiv: Veselka. [in Ukrainian]
14. Zhylenko, I. (2017) *Yevanheliie vid lastivky* [The gospel of the swallow]. Kyiv: Aba-ba-ha-la-ma-ha. [in Ukrainian]